

Μακεδονικά

Τόμ. 13, Αρ. 1 (1973)

Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.918](https://doi.org/10.12681/makedonika.918)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1973). Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας. *Μακεδονικά*, 13(1), 439–441. <https://doi.org/10.12681/makedonika.918>

νίς κ.λ.¹. Είχε όμως τὸ γεγονός αὐτὸ ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις στὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση; Γιὰ νὰ μὴν κατηγορηθοῦμε ὡς σωβινιστές, θὰ ἀφήσουμε νὰ ἀπαντήσῃ στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἕνας ἄλλος Βαλκάνιος ἱστορικός, ὁ Σέρβος Dušan Popović. Ὁ Σέρβος αὐτὸς ἐρευνητής, στηριζόμενος σὲ ἀδιάσειστα ἱστορικὰ στοιχεῖα, ἀπέδειξε κατὰ τρόπο σαφῆ ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἐπωνύμων τῶν Μακεδόνων ἀποδήμων δὲν εἶχε καμιὰ σχέση μετὰ τὴν σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ἐνέργειά τους² καὶ ὅτι ἡ ἐλληνικὴ συνείδηση τῶν ἀποδήμων αὐτῶν ἦταν τόσο ἐντονη, ὥστε ὁ ἡγεμόνας τῆς Σερβίας Miloš Obrenović ὑποχρεώθηκε νὰ ἐκδώσῃ στὰ 1827 διαταγὴ, μὲ τὴν ὁποία τοὺς ἀπαγόρευε νὰ δίνουν στοὺς ἑαυτοὺς τους τὸ ὄνομα *Ἑλληνες³.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

Ο ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΥΡΝΟΒΟΥ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ

*Αναδιφθὼν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Μακεδονίας ἀνεῦρον ἀντίγραφον τοῦ ἀνεκδότου καὶ ἀγνώστου ἄλλοθεν Κανονισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου Πελαγονίας⁴, ψηφισθέντος τὴν 6ην Ἀπριλίου 1901. Τὸ ἐκ χάρτου λίκαν ἐφαρμόζον ἀντίγραφον, διαστάσεων 59 × 40, ἀπόκειται εἰς τὸ διασωθὲν τμήμα τοῦ ἀρχείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πελαγονίας, φάκ. 34 (=Ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Πελαγονίας). Πρόκειται περὶ ἐπισήμου ἐγγράφου θεωρηθέντος παρὰ τοῦ γραμματέως τῆς Μητροπόλεως Μιχαὴλ Ἰωαννίδου, βεβαιωθέντος παρὰ τοῦ πρωτοσυγγέλλου Ἰωακείμ⁵ καὶ ἐπιβεβαιωθέντος παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀμβροσίου⁶. Ὁ Κανονισμὸς οὗτος, ὡς καὶ

1. Πρβλ. σκέψεις Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 31.

2. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 30.

3. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 25. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Α. Παπαδριανού, Ἐνας μεγάλος Κοζάνιτης ἀπόδημος: Εὐφρόνιος Ραφαήλ Παπαγιαννούσης-Πόποπιτς (Ἐκδόση Συνδέσμου Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Νομοῦ Κοζάνης, ἀριθ. 9), Θεσσαλονίκη 1973, σ. 13.

4. Περὶ τῆς κομπολόως Τυρνόβου βλ. Παντ. Τσαλλάη, Τὸ δοξασμένο Μοναστήρι, ἥτοι ἱστορία τῆς πατριωτικῆς δράσεως τῆς πόλεως Μοναστηρίου καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 μέχρι τοῦ 1903, Θεσσαλονίκη 1932, σ. 83-84. Ἄπ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 448-450. Κωνστ. Ἀν. Βαβούσκου, Ἡ συμβολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πελαγονίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ, ἀρ. 30) 1959, passim· Στ. Ι. Παπαδοπούλου, Ἐκπαιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν τελευταῖο αἰῶνα τῆς τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη (ΕΜΣ-Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 31) 1970, σ. 137-138, 144-147. Εἰς τὰ δύο τελευταῖα βιβλία ἅπασα ἡ περὶ Τυρνόβου καὶ Πελαγονίας ἐν γένει βιβλιογραφία.

5. Ἰωακείμ Σιγάλλας (Μυτιλήνη 1881-Θεσσαλονίκη 1965), Μητροπολίτης πρ. Διδυμοτείχου. Ἐχειροτονήθη διάκονος ἐν Μοναστηρίῳ, ἐνθα διετέλεσε πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως καὶ καθηγητὴς εἰς τὰς σχολὰς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

6. Ἀμβρόσιος Σταυρινός (Κωνσταντινούπολις 1854-1931). Μητροπολίτης Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν (ἔδρα Κρούσσοβον) 1895-1896, Σκοπίων 1896-1900, Πελαγονίας 1900-1903. Ἀπέθανεν ὡς Μητροπολίτης Δέρκων.

οί λοιποί Κανονισμοί τῶν διαφορῶν κοινοτήτων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ¹, συντάχθη συμφῶνως τῷ ἄρθρ. 58 τοῦ Νόμου «Περὶ συστάσεως Βιλαετιῶν»² τῆς 7ης Νοεμβρίου 1864 (7 Δεκεμβριολαχῆρ 1281), δημοσιευθέντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Χάττι-Χουμαγιού³ τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1856 (ἀρχαί μηνὸς Δεκεμβριολαχῆρ 1272). Ἐπιφυλασσομένοι διὰ τὴν πλήρη ἱστορικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ νομικὴν ἀνάλυσιν του εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σπουδαστηρίου Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐκπονοῦμενον *corpus* τῶν Κανονισμῶν τοῦ ὑποδούλου καὶ τοῦ ἐν διασπορᾷ Ἑλληνισμοῦ, ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ κειμένου, ἔχοντος ὡς ἀκολουθῶς:

Ὁ Πελαγονείας Ἀμβρόσιος ἐπιβεβαιοῖ Ὁ Πρωτοσύγγελος Ἰωακείμ βεβαιοῖ
(Σφραγίς Μητρ.)

Ἀντίγραφον Κανονισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξης Κοινότητος Τυρνόβου

Ἄρθρον αῶν. Ἡ Ἑλληνικῇ Ὀρθόδοξο Κοινότης Τυρνόβου ἀποτελεῖται ἐκ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς χώρας Τυρνόβου τῶν ἀναγνωριζόντων Ἐθνησκευτικῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν τὸν Κανονικὸν Μητροπολιτὴν Πελαγονείας, ἔχοντων δὲ Ἐφημέριον ἐδλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα τοὺς οἴκους αὐτῶν τὸν παρὰ τοῦ Κυριάρχου Μητροπολίτου διοριζόμενον Ἱερέα καὶ ἐκπαιδευόντων τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν Ἑλληνικαῖς Σχολαῖς.

Ἄρθρον βῶν. Τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξης Κοινότητος Τυρνόβου διέπονται ὑπὸ Ἐφοροεπιτροπῆς τετραμελοῦς ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν δικαιομένων πρὸς τοῦτο Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξης Κοινότητος Τυρνόβου κατ' ἑτέρων δύο εἰς τρόπον ὥστε δύο τῶν Μελῶν νὰ ἐξακῶσι διαιτητὴν περιόδον ἐκτὸς τοῦ πρώτου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Κανονισμοῦ· τὰ τῶν δικαιομένων δὲ μελῶν τῆς Κοινότητος πρὸς ἐκλογὴν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ἄλλως εἰπεῖν τοὺς καταλόγους τῶν ἐκλογέων καὶ τῶν ἐκλεξιμῶν, καταρτίζει αὐτοδικαίως ὁ Μητροπολιτὴς Πελαγονείας, ὅστις καὶ ἐπάγει ἐτησίως τὰς προσηκούσας προσθήκας ἢ ἀραιώσεις ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ καταστάσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξης Κοινότητος Τυρνόβου.

Ἄρθρον γῶν. Ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν γίνεται κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἐν συνεδριάσει προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Κανονικοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ἄλλως ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μητροπολίτου γενομένη θεωρεῖται ἄνευτος.

Ἄρθρον δῶν. Οἱ Ἐφοροεπιτροπικοὶ ὀφείλουσι ἐκ καθήκοντος: 1ον) Νὰ τηρῶσι βιβλίον τῶν τοῦ Ναοῦ προσόδων καὶ δαπανῶν, Καθημερινῶν Καθολικῶν Ταμείων· 2ον) βιβλίον Σχολικῆς Κοινότητος καὶ τῶν ἠνωμένων ἐκπαιδευτηρίων· 3ον) βιβλίον Κτημάτων· 4ον) οὐδεμίαν πληρωμὴν ἢ πρόσδοσον ἢ δωρεὰν ἀνωτέραν τῶν 10 γροσιῶν νὰ δέχονται ἢ κάμνωσιν ἄνευ διπλοτύπων ἀποδείξεων· 5ον) νὰ καταστρώσωσιν ἐτησίως προϋπολογισμὸν, τὸν ὁποῖον νὰ τηρῶσιν ἐλαθρῶς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους νὰ ὑποβάλλωσιν ἀπολογισμὸν, καὶ 6ον) ἐν ἀνάγκῃ ἐκτάκτου δαπάνης νὰ ὑποβάλλωσιν τὴν σκέψιν αὐτῶν τῷ Μητροπολίτῃ διὰ λεπτομεροῦς ἐκθέσεως ἔχοντες συνημμένην καὶ τὴν οἶαν γνώμην τῶν ἐμπειρογνομῶνων ἐπὶ τῆς ἐκτάκτου

1. Βλ. Ν. Ραυτοπούλου, *Community Laws and Customs of Western Macedonia under Ottoman Rule*, «Balkan Studies», τ. 2 (1961), σ. 17 κ.ε.

2. Βλ. τὸ κείμενον εἰς Δ η μ. Νικολαΐδου, Ὀθωμανικοὶ Κώδικες, τόμ. γ', Κωνσταντινούπολις 1890⁸, σ. 2911-2934, ἔνθα ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ λοιποὶ Νόμοι περὶ διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς αὐτοκρατορίας.

3. Βλ. Δ η μ. Νικολαΐδου, ἔ.α., σ. 2858-2866.

4. Εἰς Τύρνοβον ἐλειτούργουν τότε 2 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ 1 νηπιαγωγεῖον μὲ 11 συνολικῶς διδασκάλους καὶ 320 μαθητὰς, βλ. Σ τ. Ι. Παπαδόπουλον, ἔ.α., σ. 225.

δαπάνης, μεθ' ὃ νὰ ζητῆται ἡ ἀπόφασις τῶν Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου, ἥτινα ἀφοῦ ἐγκρίνη ὁ Μητροπολίτης, διὰ μειοδοτήσεως ἢ πλειστηριασμοῦ διενεργῆται αὐτή.

Ἄρθρον εἰς. Ἐφοροεπιτροπος ἀκαταλογίστως ἢ αὐτοβούλως διαχειριζόμενος τὰ τῆς Κοινότητος ἢ δαπανῶν ἐν οὐ δέοντι, ἢ ἀνευλαβῶς φερόμενος πρὸς τὸν Ἱεροσπουδαστικὸν Ἀρχηγὸν ἢ ὀλιγώρως ἔχων περὶ τὴν τήρησιν τινὸς τῶν ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ τοῦδε, παύεται καὶ ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμα τοῦ εφοροεπιτροπεύειν.

Πάνος Ναοῦμ	Νικ. Κ. Κυριαζῆς	Ἰωάν. Γεωργίου	Νικ. Ἀθ. Γράβος
Δημ. Μπέλλας	Κωστής Μιχαήλ	Γεώργ. Ν. Καραμηνῆς	Νικ. Θεοδώρον
Δημ. Ἰωσήφ	Τάσκος Γεωργίου ¹	Μιχαήλ Στεργίου	Ἀθαν. Κ. Γεωργίου
Εὔαγ. Ζιόγα	Κωστής Θεοχάρους	Γιαννάκης Μιχαήλ	Δημ. Ἰωάννου

Πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐπισημειωθέντος κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1901.

(Ἐν τῇ Ἱερῇ Μητροπόλει Πελαγονείας τῆ 7ῆ Μαΐου 1902)

Ὁ Γραμματεὺς

(Σφραγίς Μητρο.)

Μιχαήλ Ἰωαννίδης

Ὁ Κανονισμὸς τοῦ Τυρνόβου ἐνέχει ἰδιάζουσιν σημασίαν, οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν συντομίαν του ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς γνωστοὺς Κανονισμοὺς ἐτέρων μακεδονικῶν κοινοτήτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀποτελεῖ κλασσικὸν δεῖγμα ἐθελουσίας καὶ πλήρους ὑποταγῆς τῆς πολιτικῆς συσσωματώσεως εἰς τὸν ἐπιχώριον Μητροπολίτην². Ἡ τοιαύτη ρύθμισις τῶν σχέσεων κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας, ὡς πολιτικῆς Ἀρχῆς, θεσπισθεῖσα σιωπηρῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, εὔρε τὴν νομικὴν τῆς ἔκφρασιν εἰς τὸν «Θεμελιώδη Κανονισμὸν τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἱεροσπουδαστικῶν, κοινοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν Ἀρχῶν» τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1902³, ἐκπονηθέντα παρὰ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερῆς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Προύσης Ναθαναήλ. Κατὰ ταῦτα, ἐνθ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἐπιδιώξεων τῶν συσσωματώσεων ἤτο ἡ τῆς ἀποκτίσιν τῆς ἐπέμβασις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ μὴ Ἱεροσπουδαστικὰ ζητήματά των καὶ ἀποκτήσιν ἐναντι αὐτῆς αὐτοτέλειαν, ἀντιθέτως κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἄρχας τοῦ 20ου, δηλαδὴ εἰς κρίσιμους περιόδους τοῦ ἔθνους, ὅτε οἱ ἐνδοβαλκανικοὶ ἀνταγωνισμοὶ εἰς τὸν ὀθωμανικὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τὸν μανδύαν ἐκκλησιαστικῶν ἐθνοφυλετικῶν, κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, διενέξων, αἱ συσσωματώσεις τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων συσπειροῦνται περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑποτάσσονται εἰς αὐτήν.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

1. Τὸ ὄνομά του φέρεται διαγεγραμμένον ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.

2. Βλ. Ν. Ρατζαζοπούλου, ἔ.α., σ. 20.

3. Ἐξεδόθη αὐτοτελῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου.